

Таким чином визначимо, що важливою увагою педагогічного змісту сьогодні повинно бути зосередження не тільки на технологічному й інформаційно-теоретичному компонентах педагогічної підготовки майбутнього вчителя, але і на становленні мотиваційно-ціннісних і світоглядних структур його особистості.

Література

1. Бондаревская Е.В. Гуманистическая парадигма личностно-ориентированного образования // Педагогика. – 1997. – № 4. – С. 11-17.
2. Бочелюк В.Й. Психологічна готовність вчителя до особистісно-орієнтованого навчання. – дис... канд. псих. наук. – К., 1998. – 205 с.
3. Сериков В.В. Личностный подход в образовании: концепция и технологии. – Волгоград, 1994.

*Гордійчук М.С.
Національний педагогічний університе
імені М.П.Драгоманова*

ОПТИМІЗАЦІЯ УЧІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІГРОВИМИ ЗАСОБАМИ

Формування інтересу та відповідального ставлення учня до навчання є одним із завдань у вирішенні проблеми формування мотиваційної сфери особистості школяра. Забезпечення необхідних педагогічних умов для розвитку в учнів повноцінних внутрішніх спонук їхнього учіння якраз і складає одне з найважливіших завдань щодо створення реальних передумов становлення діяльності учіння.

Формування цих внутрішніх спонук, що йдуть від самої особистості учня і що притаманні йому самому як активному учаснику (суб'єкту) процесу навчання, необхідне не тільки тому, що дозволяє суттєво оптимізувати сам процес навчання, а й тому (і це ніскільки не менш важливо), що зараз все більш актуальною стає проблема необхідності поповнення і поновлення знань, умінь, навичок.

Роль початкової школи в розв'язанні цієї проблеми вирішальна. Адже тут закладаються основи умінь у практичних навичок, необхідних для подальшого сприйняття матеріалу, формуються моральні риси і якості, вміння дітей самостійно оволодіти знаннями, пробуджується інтерес до навчання. до творчих пошуків.

Саме на початковому етапі навчання учнів учитель має закласти міцний фундамент для формування наукових понять, добираючи при цьому оптимальні методи і прийоми викладання. Особлива роль відводиться іграм, цікавим завданням, які є найприроднішою і найпривабливішою діяльністю для молодших школярів.

Прогресивна педагогіка та методика в усі часи цінувала ігрові форми організації життя дітей. К.Д.Ушинський зазначав, що коли порівняти інтерес гри і кількість та різноманітність слідів, залишених нею в душі дитини, з подібними впливами навчання..., то звичайно вся перевага залишається на боці гри.

Сучасна дидактика залишає за дитиною право на гру в школі, і розглядає її як один з показників навчання і вікових можливостей учнів.

Розглянемо, наприклад, дидактичні ігри, які я використовую на уроці української мови при вивченні теми "Прикметник" (3 кл.), які слугують для школярів доброю запорукою подальшої цікавої роботи.

Перше знайомство школярів з цією частиною мови розпочинаю з організації спільних з учнями роздумів над запитанням: Яку роль виконують прикметники в нашій мові? Розмірковуючи над цим, приходимо до думки про те, що говорячи про когось або про щось, ми називаємо різні предмети. При цьому користуємось іменниками. Але ж подібних предметів буває багато або той самий предмет не завжди подібний з попереднім, уже тому доводиться ще й вказувати на ознаки, тобто на те, який він, цей предмет.

Далі слухаємо казку, з якої дізнаємося, що спочатку в діда була дочка, і в баби була дочка. Але що далі розгортається розповідь, то в нашій уяві постають уже не взагалі дві дівчинки, а одна працювита, слухняна, щира, привітна, добра, вродлива; друга — лінива, вередлива, заздрісна, неввічлива, зла, негарна.

А хіба, скажімо, всякий хліб однаковий? Є житній і пшеничний; чорний, сірий і білий; свіжий, черствий і сухий. В ході таких роздумів приходимо висновку — кожен предмет має свої ознаки. Після зробленого учнями узагальнення читаю:

*Маю плаття зелененьке,
Гнучкі, ніжні віти.
Білу кору, стан тоненький,
Як я звуся, діти? /Берізка/*

Потім запитую:

- Про кого йдеться в загадці?
- Які слова допомагають її відгадати?
- На які запитання вони відповідають?
- До якої частини мови належать?

А далі пропоную послухати уважно уривок з вірша Лесі Українки і назвати у ньому прикметники:

*Місяць ясененький
промінь тихесенький
кинув на нас.
Спи, мій малесенький,
пізній бо час!*

Учні виконують завдання і в свої зошити записують — ясененький, тихесенький,

Учні ще раз пригадують, яка частина мови називається прикметником. Опісля школярі читають вірш

Художник

*Сонце глянуло у шибку
Я відразу — до вікна.
Каже братик мій маленький:
– Може це прийшла весна?
та Мороз – дідусь химерний –
Всі шибки замурував ...
І тропічні пальми віти
У кімнату простягли.*

*І запахло в хаті літом,
Хоч надворі холод злий.
цілу ніч художник сивий
Дивні створював дива.*

*Хто побачить їх — щасливий.
Ніби в казці побував.*

І виписують іменники “братик”, “пальми”, “холод”, “художник”, – дива” разом із прикметниками, які вказують на ознаки цих іменників. Тут же звертаю увагу на прямі і переносні значення прикметників у сполученнях з іменниками.

Мовні ігри, як засвідчує багаторічна практика навчання молодших школярів мають велике значення для розвитку їхньої мови і мислення; вони активізуються, збагачують словниковий запас, привчаються проводити аналітико-синтетичну роботу над словом і реченням, розвивається у них інтерес і любов до мови.

Цікаві вправи та ігри з мови доцільно використовувати на всіх етапах уроку. З їхньою допомогою ми перевіряємо, чи самостійно учні виконали домашнє завдання, вони сприяють полегшеному розумінню і усвідомленню нового матеріалу і особливо вони цікаві під час закріплення вивченого, оскільки в цей час у молодших школярів наступає розумова втома.

Так, на уроці, фрагменти якого я описала вище, закріплення вивченого було організоване у вигляді гри “Скільки в реченні є прикметників?”.

Учитель проказує речення. учні на картках з цифрами показують, скільки у реченні прикметників. Для гри використала такі речення:

1. Нахилились до криниці три берізки, три сестриці, білокорі, ряснолисті, у зеленому намисті.
2. Висне небо синє, синє, та не те; світить та не гріє сонце золоте.
3. Спритна голочка у мене – і моторна і учена.
4. Спи, маленький, спи, дитя, світле жде тебе життя.
5. Ми прикрасимо ялинку, заспіваєм пісню дзвінку.

Нерідко на закріплення вивченого використовую гру “Хто швидше перетворить десять іменників у прикметники?”

На дошці пишу десять іменників, і пропоную учням перетворити у прикметники. за зразком:

холод – холодний, мороз – морозний, зима – зимовий, залізо – залізний, дощ – дощовий... Або, скажемо, пропоную учням таку гру-забавлянку “Який? Яка? Яке?”.

На дошці пишу три іменника. Учні списують їх і дописують до кожного п'ять прикметників, наприклад:

лимон – жовтий, кислий, соковитий, запашний, круглий; груша – червонобока, солодка, запашна, смачна, спіла.

При цьому спостерігаю, що кожен прикметник можна вживати лише один раз. Далі пропоную ввести словосполучення в речення або зробити опис яблука, груші, сливи і т. ін.

Як відомо в активному користуванні учнів початкових класів переважають іменники і дієслова. Прикметників, як показує аналіз усних в письмних висловлювань школярів, значно менше. А це помітно знебарвлює мовлення, позбавляє його образності, зменшує емоційність.

Для успішного збагачення словника учнів прикметниками потрібно встановити коло слів, які доцільно тримати в полі зору, а також визначити методичні прийоми, якими навчати дітей користуватись цими словами у мовленні.

На уроках мови завжди пропоную школярам цікаві вправи на добір назв предметів до названих ознак, зокрема:

1. Назвіть предмети, форму яких можна визначити словами: круглий (кругла, кругле) – кавун (колесо, кулька), прямокутний (прямокутна, прямокутне) – ...

рівний (рівна, рівне) – ...

2. Назвіть фарфорові предмети (чашка, чайник, ваза).

3. Про кого або про що можемо так сказати? (прикметники пропонуються залежно від навчального матеріалу, дібраного до уроку, від його завдань:

найкраща – ... (мама),

чудовий – ... (рік),

широка – ... (річка, дорога),

глибокий – ... (ставок),

низькі – ... (кущі).

Завдання розширюю, пропоную учням пояснити різницю між словосполученнями, наприклад, чудовий рік – чудовий колір, широка річка – широкі знання, тощо.

4. Які предмети мають такі кольори?

білий (біла, біле) – сніг (скатертина, поле);

голубий – ..., синій – ..., червоний

5. Які з названих квітів польові? А лісові? (На малюнках подано дзвіночки, ромашки, троянди, волошки, гладіолуси).

Пропоную низку завдань, що сприяють виробленню вмінь добирати точні назви ознак, зокрема пропоную:

– Розгляньте малюнки. Виберіть предмети, про які ви хотіли б нам розповісти. Назвіть ознаки, щоб ми могли впізнати ці предмети.

Рекомендую матеріал для вправ.

1. Впізнайте дерево за притаманними йому ознаками і поділіть його назву на склади. Назвіть другий склад.

Білокора, висока, струнка, кучерява – ... (береза).

2. Серед зображених на малюнку предметів знайдіть той, ознаки якого я назву.

– Дерев'яна, маленька, прямокутна ... (рама).

3. Які овочі можна охарактеризувати словами: червоні, круглі, смачні? (Помідори). Назвіть голосні звуки в цьому слові.

4. Кого ми з вами називаємо рідною, ніжною, ласкавою? (Маму).

Запропоновані вправи є лише частиною роботи над словами-назвами ознак. Виконуючи їх, як засвідчує практика, учні збагачують свій словник, готуються до чіткого, недвозначного вживання слів у процесі побудови зв'язних висловлювань різних типів.

Таким чином, спираючись в процесі вивчення української мови на ігрові ситуації та різні види унаочнення, оптимізує процес учіння школярів не лише добивається поліпшення грамотності учнів, а й формує у них потяг до пізнання, вчить мислити, розвиває інтерес до вивчення української мови.

Література

1. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике. – М., 1996.
2. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: (Методические основы). – М.: Просвещение. 1982. – 192 с.
3. Давыдов В.В. Что такое учебная деятельность // Образование: традиция и инновации в условиях социальных перемен / Под ред. Г.Глейзера, М.Вилотиевича. – М.: РАО, 1997. – С.84-96.

4. Лернер И.Я. Проблемное обучение – М.: Знание, 1974. – 64 с.
5. Щукина Г.И. Роль деятельности в учебном процессе. – М.: Просвещение, 1986. – С.7.

*Григулич С.М.
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова*

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПРИ ФОРМУВАННІ НАВИЧОК І ВМІНЬ

Оволодіння учнями відповідними вміннями і навичками досягається виконанням ними системи самостійних робіт. Однією з важливих умов організації такої системи робіт є диференціація, зокрема завдань за складністю та індивідуалізація допомоги учням.

Як показали результати проведеного нами опитування та анкетування вчителів, змістова диференціація особливих труднощів не викликає (в арсеналах вчителя є достатня кількість необхідних дидактичних засобів). Інша ситуація з індивідуалізацією допомоги учневі в оволодінні відповідними вміннями та навичками. Її, на нашу думку, краще здійснювати поетапно. Тобто розподіляти учнів на групи не за всіма відразу вибраними для такої диференціації критеріями, а поступово, беручи спочатку найголовніший, потім інший, і т. д.

Розглядаючи особистіснозорієнтований підхід у навчанні як основний фактор навчального процесу, пропонуємо за головний критерій вибрати рівень сформованості в учнів їх самостійної діяльності. Адже саме в ній найповніше проявляється особистість дитини, формуються її власні вміння і навички. Зауважимо, що ми розглядаємо самостійну роботу як навчальну діяльність і вважаємо за необхідне формувати її як повноцінну діяльність (усі її структурні елементи). Тобто з стійкою мотивацією, інтересом, потребами, проявом ініціативи і вольових якостей, володінням розумовими та практичними прийомами, сформованістю пізнавальної самостійності, тощо.

Виявлені нами на практиці домінуючі причини відставання учнів у навчанні аналогічні результатам дослідження Ю.К. Бабанського, який встановив,